

H.C.A. van Kampen

De vader van de zeilsport (2)

Tekst: Ton Wegman

In dit tweede deel kijken we naar het karakter van Van Kampen.

Was hij een workaholic en was er ook een mevrouw Van Kampen?

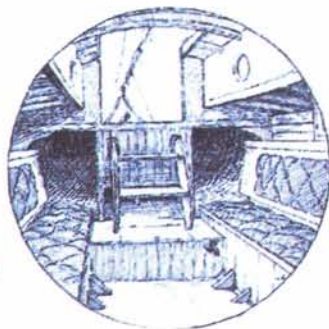
Met zijn 'zeilbijbel', de Zeilsport, heeft hij grote invloed gehad op de ontwikkeling van de watersport. Ook door zijn werk voor de Waterkampioen stimuleerde

hij de pleziervaart in Nederland in een tijd dat veel mensen zich een eigen boot konden veroorloven.

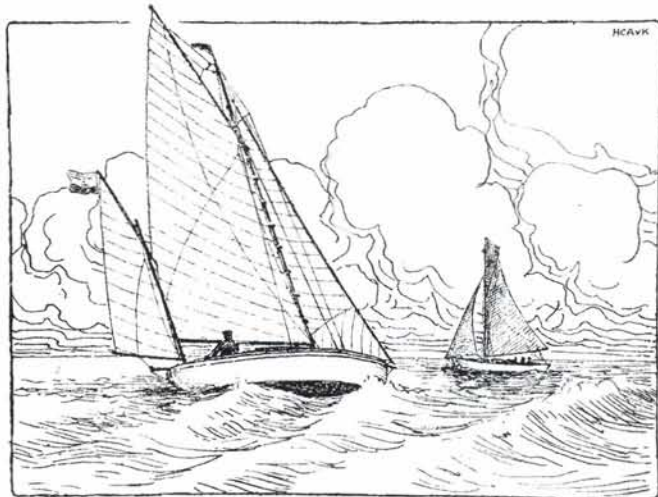
Tegenwoordig zouden we zeggen dat Van Kampen een uitstekend netwerker was. In watersportkringen was hij al vroeg een bekende naam en dat werd nog versterkt toen hij vanaf 1912 medewerker werd van het blad de Watersport. Hij schreef artikelen over uiteenlopende onderwerpen, zoals wedstrijdklassen, scheepstekeningen en zeiltechniek. Ook publiceerde hij zijn eerste eigen ontwerpen. Tijdens een eenmalig groot watersportcongres, in 1915, was hij

lid van de commissie die zich met de meting van wedstrijdjachten bezighield. Mede door die actieve rol en zijn journalistieke werk kende hij veel mensen uit het zeilwereldje.

In 1919 stapt hij over naar het nieuwe Ons Element, het officiële orgaan van het Centraal Bureau voor de Watersport. Dat blad slaagde er niet in om voldoende lezers aan zich te binden en stopte in 1922.

Het ontwerp voor deze zeevaardige, kleine kruiser publiceerde hij in de Watersport in 1914. 'Ik wilde tekenen een niet te groot, doch daarbij zoo zeevaardig mogelijk jacht dat aan betrekkelijk hoge eischen van comfort voldoet en gemakkelijk te behandelen is. Snelheid zou eerst in de tweede plaats in aanmerking komen,' schrijft hij. Voor het lijnenplan laat hij zich inspireren door de

Falmouth quay punt, hoewel die een platte spiegel met aangehangen roer had. Het kanohek dat hij kiest, lijkt meer ingegeven door de ontwerpen van Albert Strange, wiens werk regelmatig was gepubliceerd in The Yachting Monthly. Het yawltuig kiest Van Kampen met het oog op solozeilen. De artist impressions van het scheepje zijn niet te versmaden.

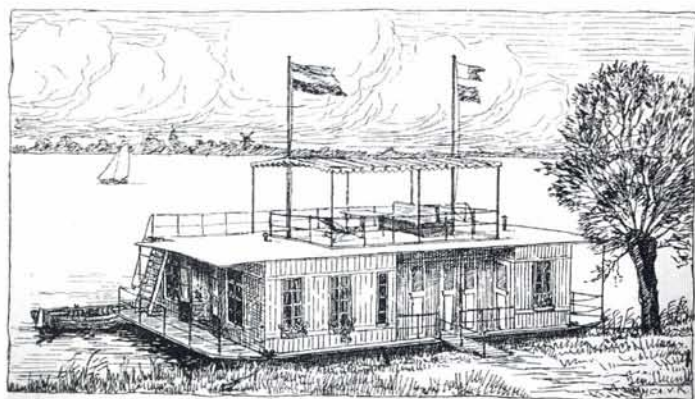
Portret van Van Kampen op oudere leeftijd.
(archief Marjo IJff van Kampen)

Van Kampen las zelf het blad *The Yachting Monthly*, waarnaar hij soms tekeningen stuurde voor de ontwerpwedstrijden. Ze vielen echter nooit in de prijzen. Een enkele maal publiceerde hij ook artikelen in het Engels over de ontwikkelingen binnen de zeilsport in Nederland. Hij schreef over ronde- en platbodemjachten waar in Groot-Brittannië veel belangstelling voor was. De hoofdredacteur van *The Yachting Monthly* voer zelf in een tot jacht verbouwde hoogaar.

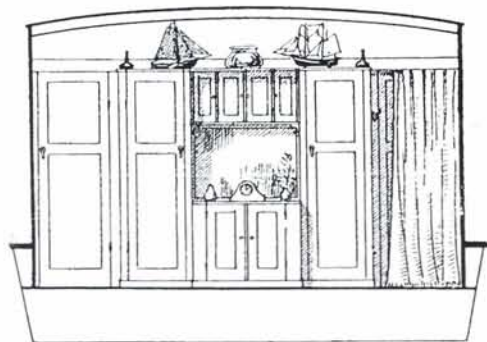
HUWELIJK

In 1917 trouwde Van Kampen met Johanna Bouman. Hij is dan 36 jaar. Het huwelijk zal kinderloos blijven. Het lijkt erop dat Johanna niet de liefde voor het varen met hem deelde, want er is geen bewijs te vinden dat er op wijst dat ze samen veel uren op het water doorbrachten. Integendeel. Wanneer Van Kampen de *Kiek Uut*, zijn kajuitjachtje dat hij bij Abeking & Rasmussen liet bouwen, beschreef, roemde hij de mogelijkheid van de boot om alleen te zeilen.

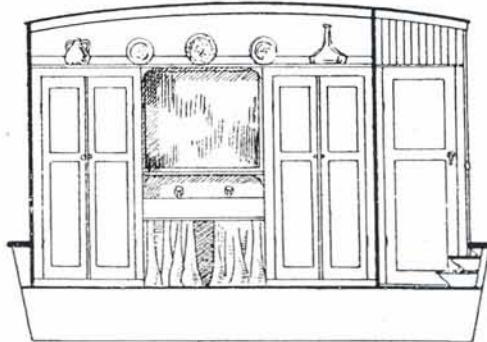
In de jaren twintig woonde het echtpaar op een woonschip in Aalsmeer aan de Westeinderplas, waar een Aalsmeerder zeilgründel bij hoorde. Hij werd lid van de plaatselijke watersportvereniging Westend en bekleedde een aantal jaren een bestuursfunctie. Ook werd hij afgevaardigde in het bestuur van het Verbond. Het woonschip was een houten dekschuit en de opbouw was door Van Kampen zelf ontworpen. Over het wonen aan boord schreef hij twee artikelen. Een eerste, enthousiast verhaal verscheen in september 1917 in de *Watersport*. In 1935 plaatste hij een artikel in de *Waterkampioen*, waaruit bleek dat het wonen

Het ontwerp voor de woonark zoals hij die in 1917 publiceerde in het tijdschrift *de Watersport*. Aandoenlijk zijn de huiselijke details in de beide doorsneden, zoals de scheepsmodellen en de vaasjes.

Voorwand Zijkamer

Voorwand Slaapkamer

op het water hem tegen was gevallen. Er zijn op een woonschip veel praktische problemen die bij het wonen op de wal geen rol spelen, meende hij. Vooral van de houten romp had hij spijt en hij adviseerde aspirant-eigenaren van woonschepen om een stalen schip als uitgangspunt te nemen. Bij dit laatste artikel plaatste hij foto's waarop hij samen met Johanna in de huiskamer van de woonark poseerde. Het is de enige keer dat we het echtpaar samen op de foto tegenkomen. In 1931 verhuisde Van Kampen naar Naarden en twee jaar later betrok hij de villa aan de Vliegheiweg 6 in Huizen, waar hij - met een korte onderbreking in de oorlog - tot zijn dood zou blijven wonen.

WEDSTRIJDZEILEN

Zijn carrière als wedstrijdzeiler heeft hij zelf zorgvuldig geboekstaafd in een wedstrijdboekje. Tussen 1907 en 1942 nam hij deel aan 228 wedstrijden. Hij stuurde en bemande onder andere op Regenbogen, Scheldejollen, Twaalfvoetsjollen en de 75m²-klasse. Zijn grootste succes was het winnen van de One Ton Cup in 1924 en 1925 als bemanningslid aan boord van de zesmeters *Holland's Hope* en *Prinses Juliana*. Beide schepen werden door De Koninklijke Zeil- en Roeivereniging (KNZ&RV) in de vaart gebracht en waren ontworpen en gebouwd door Gerard de Vries Lentsch, die ook als bemanningslid meezeilde. Het waren successen die helaas na 1925 niet meer herhaald zouden worden, hoewel de wedstrijd van 1926 - waarin de *Prinses Juliana* de cup moest verdedigen - buitengewoon spannend was. Na vier wedstrijden hadden zowel Nederland als Engeland twee eerste plaatsen laten noteren. Helaas wonnen de Engelsen de laatste wedstrijd.

Tot en met 1927 vaart hij gemiddeld zeven wedstrijden per jaar, maar vanaf dat moment wordt dat slechts één per jaar en er zijn ook jaren dat hij helemaal niet aan wedstrijdzeilen toekomt. Ongetwijfeld maakt het werk voor de *Waterkampioen* - elke week een nummer - het hem onmogelijk. In zijn laatste wedstrijd stuurt hij in 1942 op de Loosdrechtse plassen een twaalfvoetsjol. Hij noteert een eerste plaats in zijn wedstrijdlogboekje. Tussen haakjes er achter: wedstrijd 'Ouden van Dagen'.

BOEKEN

Een inmiddels bejaarde zeiler vertelde mij eens dat hij zijn eerste rakjes in een twaalfvoetsjol zeilde met Van Kampens de *Zeilsport* op schoot. Aangezien het een kloek boekwerk was, mag dit opmerkelijk genoemd worden. Maar deze zeiler was er een van vele duizenden die min of meer aan de hand van Van Kampen hun eerste vaarervaringen opdeden.

Wat Thijssen was voor de natuur, was Van Kampen voor de watersport. Niet slechts een schrijver, maar een bevlogen propagandist. Hij schreef het boek in navolging van *Het Zeilen* van C.H.M. Philippona dat in 1919 was verschenen, maar dat verre van volmaakt was. In 1924 verscheen de eerste druk van de *Zeilsport*. Het boek

Datum	Vereniging	Naam	Naam van de jacht	Klasse	Uitslag	Organiserende vereniging	Opmerkingen
24/12	V.N.V. Kampen						
1/2 21	V.N.V. Kampen						
17/1	Nederland	Keddygpl	Pallister	Verspreid			
21/1	V.N.V. Kampen						
24/1	V.N.V. Kampen						
19/1	V.N.V. Kampen						
11/1							
14/1	V.N.V. Kampen						
4/1							
27/1	de Kaag	Lee de	Raguborg	6-Meter			
20/1		Hollands Kog	Raguborg	6-Meter			
24/1		Lee de	Raguborg	6-Meter			
23/1		Hollands Kog	Raguborg	6-Meter			
14/1	Royal Dutch Yacht Club	Ryde (Kluis)					
15/1	Royal Dutch Yacht Club	Yacht Club					
16/1	Royal Dutch Yacht Club	Yacht Club					

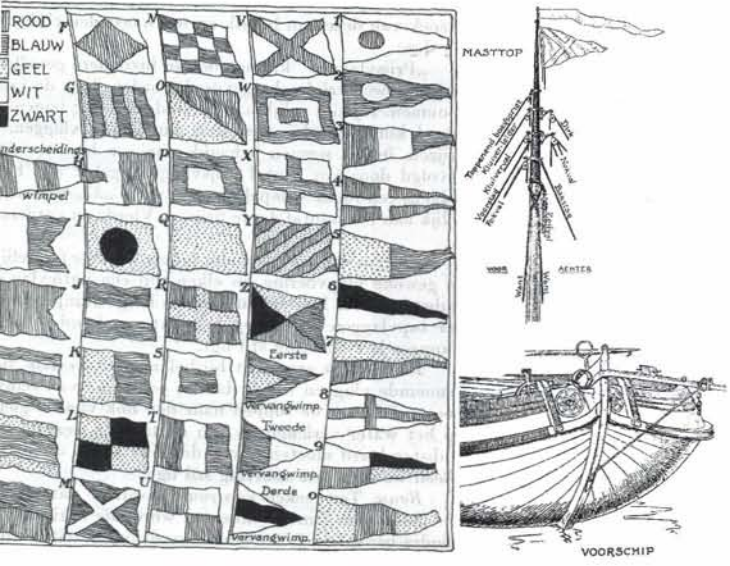
In dit schriftje noteerde Van Kampen alle wedstrijden waaraan hij als bemanningslid of als stuurman meedeed. Hij noteerde tevens de naam van de boot, de klasse, de uitslag en de organiserende vereniging. Soms vermeldde hij nog bijzonderheden, bijvoorbeeld 'mast gebroken' of 'opgegeven'. (archief Marjo IJff van Kampen)

onderscheidde zich doordat het in visueel opzicht een lust voor het oog was. Niemand begreep beter dan Van Kampen dat goede illustraties tot een snel begrip bij de lezer leiden. Alle tekeningen waren van zijn hand. Het moet een titanenklus zijn geweest. En dat allemaal terwijl hij directeur was van een uitgeverij. Niet voor niets schreef hij in de inleiding van de eerste druk van de Zeilsport: 'Oef...t is klaar, het zeilboek'. De tekst van de Zeilsport was

doortimmerd, maar goed leesbaar. Voor sommige onderwerpen, zoals navigatie, de hulpmotor en weerkunde, had Van Kampen de hulp van specialisten ingeroepen. Voor het hoofdstuk over vlaggen mocht hij op de steun rekenen van vice-admiraal Bouduin, dus ook daar was hij verzekerd van een hoge standaard. Een grote hoeveelheid scheepstekeningen, met boten in letterlijk alle soorten en maten, droeg zeker bij aan de populariteit. Standaard werden de tekeningen van alle vaderlandse wedstrijdclassen afgebeeld, maar ook bijboten en wat we nu superjachten noemen maakten deel uit van deze papieren vloot-schouw. Een degelijk hoofdstuk over scheepstekeningen ging aan dit deel vooraf, zodat zelfs een leek in staat was om de technische tekeningen te 'lezen'. De Zeilsport werd een doorslaand succes. Al snel volgden er nieuwe drukken, waarbij Van Kampen steeds de gelegen-

heid aangreep om zijn boek te actualiseren. De zesde druk wordt in 1956 geheel herzien door Jan Loeff, maar bij de zevende en achtste druk herschrijft Loeff het boek compleet en verdwijnt de naam van Van Kampen als auteur van de omslag. Loeff meende dat het taalgebruik en de inhoud na al die jaren teveel verouderd was. Wat rest in de achtste en laatste druk uit 1977 zijn drie illustraties van de hand van de meester en Van Kampens ontwerp van de *Duodecimo* - een minikajuitzeiljachtje van de oude stempel uit de jaren twintig.

In 1933 verscheen de *Kanosport*, een uitgave volgens hetzelfde concept als de *Zeilsport*. Vanuit het oogpunt van de uitgever (niet toevallig P.N. Van Kampen & Zoon) een goede keuze, omdat de *kanosport* juist in die tijd een enorme vlucht nam. Op verzoek van anderen schreef en redigeerde Van Kampen een aantal boeken die allemaal gemeen hebben dat ze fraai zijn uitgegeven, een toegankelijke tekst hebben en vooral visueel zeer aantrekkelijk zijn, zoals *Het water op!* - een fotoboek met plakplaatjes dat Droste in 1938 uitgaf - en het op de jeugd gerichte *Varen* dat hij samen met Piet Marée het licht deed zien. Ook het boek *Schepen die voorbijgaan*, dat hij samenstelde met H. Kersken, kende een goede ontvangst. Voor de groeiende markt van instappers in de watersport met een kleine beurs verscheen het goedkope paperbackje *Zeilen voor de Beginner* (circa 1930), dat vooral de zeilers op het binnenwater als doelgroep had. Daarnaast redigeerde en schreef hij nog enkele boekjes en brochures die in een of ander opzicht met jachtbouw, watersport of watertoerisme verband hielden.

Deze twee prachtige pentekeningen verschenen in alle drukken van de Zeilsport. De onderdelen van het traditionele schip zijn details uit een paginagrote illustratie.

DE WATERKAMPIOEN

De directeur/vennoot van de uitgeverij P.N. Van Kampen & Zoon had het druk en zal zich weinig verveeld hebben. Naast het vak van uitgever werkte hij als auteur, journalist en amateur jacht-

Als nieuwjaarswens in de Waterkampioen verscheen deze 'geperfectioneerde twaalfvoets jol'. De humor van Van Kampen sprak meer uit zijn tekeningen dan uit zijn teksten.

ontwerper. Ook deed hij met regelmaat bestuurswerk en zat voor korte of langere tijd in commissies. Een workaholic? Wie zal het zeggen.

De bekroning van zijn journalistieke loopbaan was de benoeming tot (eerste) hoofdredacteur van de Waterkampioen.

Het blad werd door de ANWB in 1927 opgericht en verscheen aanvankelijk wekelijks. Tot zijn overlijden in januari 1946 was Van Kampen verantwoordelijk voor het verschijnen van 805 nummers in 17 jaargangen. (Tijdens de oorlog kon het blad twee jaar niet geproduceerd worden.)

De Waterkampioen was een geweldig platform voor Van Kampen. Het verscheen in een tijd dat de watersport voor een veel bredere groep bereikbaar werd en hij heeft een grote bijdrage geleverd aan de popularisering ervan. Het succes was, evenals de invloed, enorm. Naast artikelen over zeiltechniek, onderhoud, wedstrijdregels, kanosport en toerisme, publiceerde hij een groot aantal ontwerpen van vooral zeiljachten die hij tot in details besprak. Het betrof meestal schepen van Nederlandse ontwerpers, maar regelmatig liet hij zijn lezers kennismaken met het werk van bekende buitenlandse jachtarchitecten dat hij in Engelse, Amerikaanse en Duitse bladen tegenkwam. Ook was hij een stimulator van de jaarlijkse ontwerprijpingsvraag van het Verbond. Steevast werden de prijswinnende ontwerpen in de Waterkampioen gepubliceerd. Vaak was hij jurylid, maar ook stuurde hij zelf graag ontwerpen in, voornamelijk van kajuitzeiljachten. Het werk voor de Waterkampioen neemt hem inmiddels zo in beslag dat hij zich in 1932 uit laat kopen als vennoot van de uitgeverij.

Misschien gebruikte hij het geld voor de kapitale villa naar eigen ontwerp in Huizen, die hij het jaar daarna betrok. Ondanks de crisisjaren bleef de Waterkampioen een stijgend aantal abonnees aanspreken. Gedurende de oorlogsjaren verscheen het blad aanvankelijk normaal, maar papierschaarste en tegenwerking van de bezetters verhinderden na juni 1943 de productie. Pas in november 1945 kon de Waterkampioen weer gedrukt worden, hoewel slechts een keer per maand. Van Kampen heeft na de bevrijding nog maar twee nummers zien verschijnen, begin januari 1946 stierf hij.

Jan Loeff was vaste medewerker sinds 1927 (hij publiceerde aanvankelijk voornamelijk over motorbootvaren) en hij was de aangewezen persoon om na het overlijden diens rol als hoofdredacteur over te nemen.

KARAKTER

Het is hachelijk om iets te zeggen over het karakter van Van Kampen. Tijdgenoten kunnen immers niet meer geraadpleegd wor-

den. Maar als je afgaat op zijn tekeningen, ontwerpen en publicaties, dan komt een intelligente, ijverige en gedreven man naar voren. Hij was wellicht een dromer, maar van het soort dat probeert om zijn fantasieën zo concreet mogelijk te maken. Vooral zijn tekensvaardigheid heeft hem daarbij zeer geholpen.

In de persoonlijke omgang was hij bescheiden. Hij zocht het middelpunt zelf nooit op, maar had wel zijn mening die hij desgevraagd graag ventileerde, volgens Ernst Crone.

Het wedstrijdboekje dat hij gedurende zijn hele leven bijhield is een van de bewijzen van zijn nauwgezetheid. Van Kampen was geen drammer, maar wel een volhouder. Hij was geïnteresseerd in internationale ontwikkelingen en las Duitse, Franse, Engelse en Amerikaanse bladen en boeken die hij ook regelmatig recenseerde. In 1947, een jaar na zijn overlijden, werd zijn watersportbibliotheek geveld. De catalogus geeft een inzicht in wat hij las.

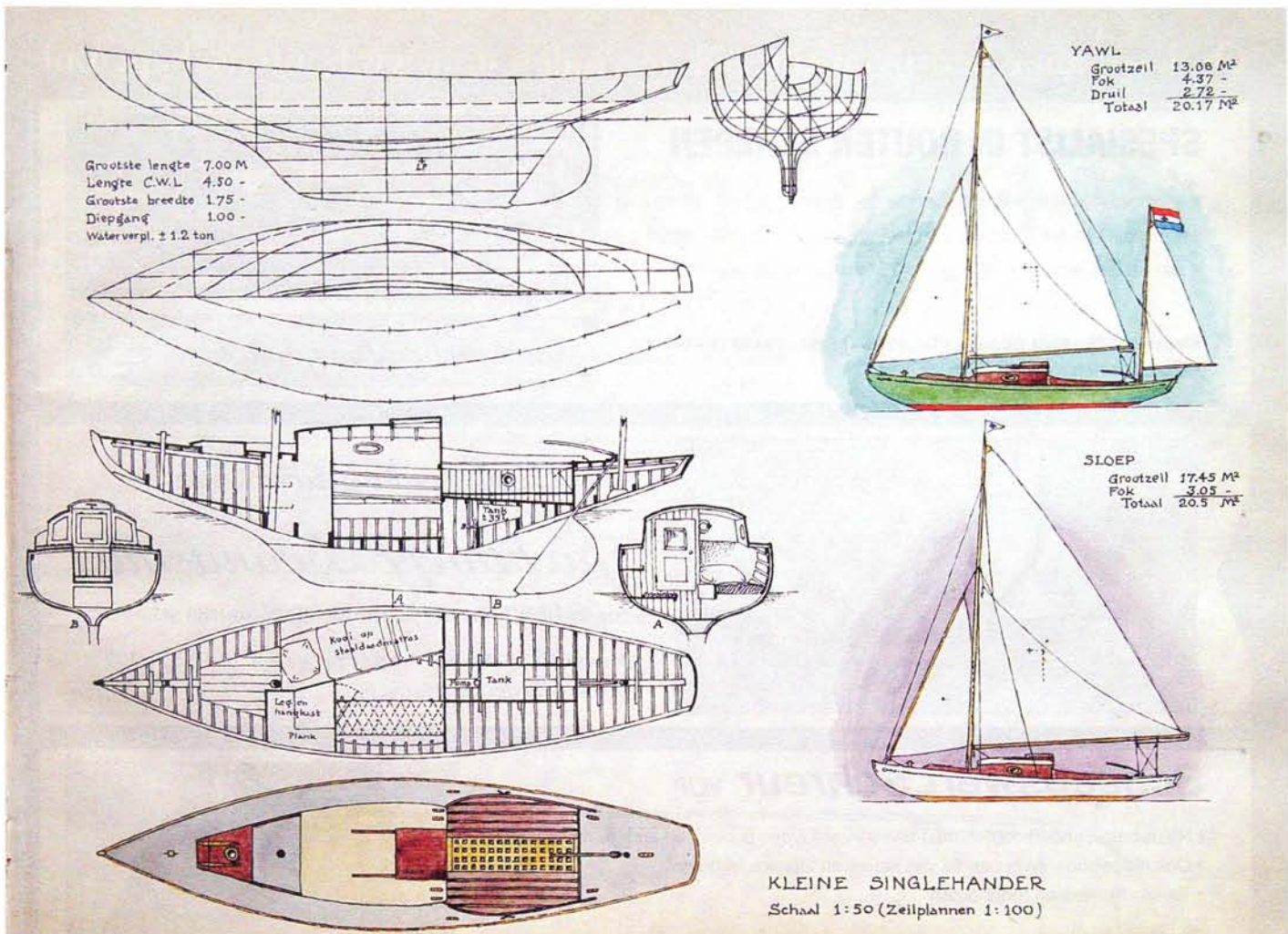
Deze villa in Huizen laat Van Kampen bouwen in 1933 naar een eigen ontwerp. In de (inmiddels verbouwde) achtergevel bevinden zich drie ronde glas-in-loodramen met het thema zeilen. Hoogst waarschijnlijk zijn die ook door hem ontworpen. (foto's: Ton Wegman)

Van de 111 kavels uit Van Kampens bibliotheek waren er 53 Engelstalig, 32 Nederlands, 23 Duits en 3 in het Frans. Een van de kavels bevatte 43 delen ingebonden jaargangen van The Yachting Monthly, het blad waar hij een grote voorkeur voor had en waarvan hij de bekende hoofdredacteur

Maurice Griffiths persoonlijk kende en hogelijk waardeerde. Beide mannen deelden een aantal voorkeuren, zoals de liefde voor schepen met een geringe diepgang, toerzeilen en ontwerpen.

Van Kampen hield van huiselijkheid, wat blijkt uit de soms aandachtelijke details in zijn ontwerptekeningen. Hij was bovendien een family man. Eind jaren dertig gaven Johanna en hij in hun villa in Huizen niet alleen onderdak aan de alleenstaande zuster

van Johanna, maar zijn jongste broer Jan Wijnand en diens vrouw woonde tevens in.

Hij verkeerde het liefst in gezelschap van gelijkgestemde (watersport)vrienden, mogelijk was dat de reden dat hij pas op latere leeftijd in de huwelijksboot stapte.

Van Kampen was nieuwsgierig en had een goed gevoel voor de tijdgeest. Een kwaliteit die hem in zijn journalistieke werk goed van pas kwam. Dat wil overigens niet zeggen dat hij geen oog voor traditie en geschiedenis had. Zijn boek over Nederlandse schepen - Schepen die voorbijgaan - dat hij samen met zijn vriend, de ontwerper Kersken, verzorgde, besteedt ruim aandacht aan ronde- en platbodemjachten, terwijl hij ook in de Zeilsport veel traditionele vaartuigen weergaf. Hij stimuleerde bovendien P.J.V.M. Sopers, die de laatste houten zeilende binnenvaartschepen documenteerde, en publiceerde zijn artikelen in de Waterkampioen. Later zou hij al deze artikelen bundelen, uitgeven en voorzien van een inleiding.

Al generaties lang was de familie Van Kampen doopsgezind, maar rond zijn twintigste jaar geeft H.C.A. bij de burgerlijke stand bij godsdienst op: geen. Een opmerkelijke en definitieve breuk met het verleden.

Als Van Kampen al uitgesproken politieke denkbeelden had, dan vielen ze bij zijn schrijfwerk niet op, met uitzondering van zijn verzet tegen de belastingmaatregelen die de watersport troffen. Enigszins naïef, maar wel opmerkelijk is dat hij in 1934 K. Bruns, een

Een pagina uit een schetsboekje waarin hij met zichtbaar plezier een aantal droomjachten heeft geschetst en met aquarel ingekleurd. Er staan zeer grote (woon)motorjachten in het boekje, maar ook allerhande zeiljachten, een ontwerp voor een zeilershuis, uitvindingen voor onderdelen aan boord, zoals een lier en een rolrif, en deze snoeperige 'Kleine Singlehander'. Kenmerkend voor Van Kampen is het oog voor detail en de fraaie belettering en compositie die een weloverwogen indruk maakt. Het formaat is slechts 22,5 bij 30 centimeter (ongeveer A4). Aan een onvoltooide tekening is te zien dat hij de tekeningen eerst met potlood, linaal en mallen opzette, waarna hij ze uit de hand inkte. (archief Marjo IJff van Kampen)

Duitse correspondent, bij de Waterkampioen introduceerde, die nu gemakkelijk als een nazistische propagandiste te herkennen is. Even plotseling als zij verscheen, verdween deze Fräulein ook weer uit de kolommen. Wellicht als gevolg van een gegroeid inzicht in de kwalijke gevolgen van de ontwikkelingen in Duitsland sinds 1933. Van Kampen maakte bewust twee wereldoorlogen mee en ook de grote recessie uit de jaren dertig. De Tweede Wereldoorlog moet een slopende periode voor hem geweest zijn. Ondanks al zijn inspanningen bleek het onmogelijk om de Waterkampioen na 1943 verder uit te geven. Zijn gezondheid verslechterde tijdens de laatste oorlogsjaren. Een half jaar na de bevrijding overleed hij toch vrij plotseling. Ernst Crone, toenmalig voorzitter van het Verbond, schreef in 1946: 'Veel zeilers verliezen in hem een warme vriend, een gaarne geziene gast aan boord, ook een trouw medebestuurder, die rustig, eerlijk en gedegen zijn oordeel gaf, zonder daarbij ooit op den voorgrond te willen komen, maar naar wie men moest luisteren en ook handelen.'